

Vida BAKUTYTĖ

Yosefas Weinsteinas (Josifas Vinogradovas, 1866–1936): Haskalos siekių raiška vilniečio dainininko kūrybinėje biografijoje

Yosef Weinstein (Josif Vinogradov) (1866–1936): The Expression of Haskalah Aspirations in the Vilnius Singer's Creative Biography

Anotacija

Straipsnio objektas – žymaus vilniečio dainininko Yosefo Weinsteino (Josifo Vinogradovo) kūrybos kelias ir veikla, kurioje ryškiai atsispindi Haskalos idėjos. Glaudaus kultūrų sambūvio erdvė Vilniuje projektavo ne vien tam laikotarpiui būdingą vilniečio tautinę savimonę, bet ir jo kūrybinės brandos kelią. Šio dainininko biografija – akivaizdus to meto Vilniaus žydų menininko pavyzdys: gabus žydų šeimos vaikas iš regioninio centro išpopuliarėja su rusiška pavarde, XX a. pr. modernėjančioje visuomenėje atveria savo tautines ištakas, pelno pripažinimą Rusijos imperijoje ir pasaulyje.

Reikšminiai žodžiai: XIX a. pab.–XX a. pr., Lietuva, Rusijos imperija, Vilnius, muzikinis teatras, žydų kultūra, Haskala.

Abstract

The article is concerned with the creation of the famous Vilnius citizen, singer Yosef Weinstein (Josif Vinogradov), whose activities is a reflection of Haskalah ideas. As the area of the close coexistence, Vilnius designed both the characteristic national consciousness of the Vilnius citizens and their road to creative maturity. This artist's biography is a typical example of a Vilnius Jewish artist of those times: a gifted Jewish child from a regional centre becomes popular with a Russian surname: opens his ethnic origins in the society of the beginning of the 20th century which was getting modern and gains recognition in the Russian Empire and the world.

Keywords: end of the nineteenth and beginning of the twentieth century, Lithuania, Russian Empire, Vilnius, musical theatre, Jewish culture, Haskalah.

XIX a. paskutiniųjų ir XX a. pirmųjų dešimtmečių Lietuvos, ypač jos pagrindinio miesto Vilniaus, muzikinė ir teatrinė kultūra – tema, teikianti tyrėjams atradimų galimybę. Glaudaus kultūrų sambūvio erdvė Vilniuje, kaip ir kai kuriuose kituose Rusijos imperijos miestuose, projektavo ne vien būdingą tam laikotarpiui menininko tautinę savimonę, bet ir jo kūrybinės brandos kelią.

Menininko biografija kai kada geriau nei kiti epochiniai pavyzdžiai gali būti ryškus laikotarpio atspindys. Vienas jų – Vilniuje gimusio ir kūrusio dainininko (baritono) Yosefo Weinsteino, išgarsėjusio Josifo Vinogradovo pavarde, biografija. Pasaulinę šlovę pelniusio operos dainininko vardas, beje, kaip dar daugelio jo amžininkų vilniečių, nepelnytai pamirštas. Ir visai nekeista: kultūrų paribio ir paribio kultūrų miestų žmonės gyveno ir kūrė daugiasluoksniu, daugianario tautinio darinio (nebūtinai sumišusio) terpėje. Ateities kartos, šakodamosi tautinių savitumų keliais, skeldėjant šiam dariniui, kai ką iš jo palikimo paėmė, kai ką ir prarado, kultūros istorikams laiku neparodžius deramo dėmesio vienam ar kitam kultūros reiškiniui, vienai ar kitai iškiliai asmenybei.

Y. Weinsteinio (Vinogradovo) gyvenimo ir kūrybos istorija būdinga to laikotarpio daugiakultūrio miesto žmogui: gabus žydų šeimos vaikas iš Rusijos imperijos regioninio centro išpopuliarėja su rusiška pavarde ir pelno pripažinimą Rusijoje bei pasaulyje, vėliau XX a. pr. modernėjančioje visuomenėje atveria savo tautines ištakas. Šio menininko veikla atspindi Haskalos idėjas – žydų meno ir mokslo sekuliarėjimo siekį, bendruomeninio uždarmo įveikimą, aktyvų dalyvavimą pasaulietiniame visuomeniniame gyvenime, neskatinant religinės asimiliacijos. Šių Europos žydų apšvietos postulatų plėtra, sklidusi iš Vokietijos, sustiprėjo Rusijoje XIX a. 6-ąjį ir 7-ąjį dešimtmetį.

Tenka pastebėti, kad vilniečiui dainininkui gyvam esant jo nuopelnai buvo įvertinti ne tik gimtajame Vilniuje, bet ir visoje imperijoje bei pasaulyje. Būdamas trisdešimties, savo šlovės zenite, jis jau buvo minimas pirmuosiuose Rusijoje parengtuose enciklopedinio pobūdžio leidiniuose: Sankt Peterburge išleistame „Slovarj sceničeskich dejatelej“ (1898)¹, taip pat Kijeve parengtame leidinyje „Ruskij teatr“ (1905)². Y. Weinsteinio-

Vinogradovo pavardė yra Salomono Winingerio (Schlomo Winner) septyntomyje „Große Jüdische National Biographie“ (1925–1936)³ ir netrukus po jo mirties publikuotame žinomiausiems chazanams (pamaldų sinagogoje vadovams-kantoriams) skirtame daugiatomyje „Die Chasanim Welt“ (1937, 1938)⁴. Netrukus apie jį rašyta Richardo Aldrigho knygoje „Concert life in New York 1902–1923“ (1941)⁵ ir Niujorke 1951 m. išleistoje Alfredo Sendrey „Bibliography of Jewish music“⁶. Tai rodė ir rodo jo amžininkų pripažinimą.

Puikią dainininko ir kantoriaus karjerą bei jos įvertinimą Vakarų Europoje ir Amerikoje liudija tai, kad dainininko nuotraukos įdėtos į žymių žydų kultūros veikėjų rinkinį „A Gallery of Great Cantors“⁷, taip pat į keturių dalių „Vilna Portraits“⁸, kuriame yra daug žinomų vilniečių, tokių kaip dramaturgas Peretzas Hirschbeynas, rašytojai Šolemas Aleichemas, poetai Moyshe Kulbakas, Abrahamas Sutzkeveris ir kt., o Y. Weinsteinas-Vinogradovas čia vadinamas ne tik operos dainininku ir kantoriumi, bet ir žydų operos teatro steigėju.

Tai, kad Vilniuje gimęs ir gyvenęs operos dainininkas bei chazanas ir šiandien prisimenamas Vakarų pasaulyje, rodo elektroninėje erdvėje pasirodantys leidiniai. Pavyzdžiui, 2002 m. parengtame „Freedman Catalogue Album“⁹ Y. Weinsteinas-Vinogradovas pristatomas kaip garsus Rusijos imperijos baritonas.

Bet nei Lietuvos, nei Rusijos sovietmečio ar naujosios muzikos enciklopedijose jo pavardės nėra. Tik Maskvoje 1991 m. išleistame Arkadijaus Pružanskio dviejų dalių vardyne „Otečestvennyje pevcy“ (1991, 2000)¹⁰ randame trumpą menininko biografiją – joje trūksta tik dalies apie jo gyvenimą emigravus į Ameriką ir vietoj mirties datos ir vietos padėtas klausukas.

Josifas Semionovičius Vinogradovas, iš tikrųjų Yosefas Weinsteinas, Salomono (Schlomo) sūnus, gimė 1866 m. (ar 1864) Vilniaus žydų šeimoje. Nuo aštuonerių jaunuolis giedoja su kantoriais profesionaliuose sinagogos choruose per pamaldas ir dainavo su jais viešuose renginiuose. Tuo metu Vilniaus sinagogos kantoriumi dirbo Chazanas Cooperis, 1886 m. išvykęs į Niujorką. Mokėsi Y. Weinsteinas Vilniaus mokytojų institute (ar Vilniaus žydų mokytojų institute?), dainavo jo chore. Tuomet jį atkreipė dėmesį RIMD Vilniaus skyriaus muzikos mokyklos mokytojas, Kėdainiuose gimęs ir Leipcigo konservatorijoje studijavęs smuikininkas bei dirigentas Wolfas (Vasilis) Ebannas. Jis ėmėsi Y. Weinsteiną mokyti muzikos. Baigęs institutą, aštuoniolikmetis vilnietis išvyko į Odesą (1884). Paskatas pasirinkti šį miestą galime numanyti: Odesa garsėjo ilgametėmis operos meno tradicijomis. XIX a. viduryje kelis dešimtmečius čia dirbo italų operos trupės, kelerius metus iki miesto teatro gaisro 1873 m. veikė ir rusų artistų antreprizės. 1884–1887 m. išaugęs naujas miesto teatro pastatas buvo vienas gražiausių pasaulyje. Odesoje buvo

gausi ir veikli žydų bendruomenė. Šiame mieste Y. Weinsteinas kurį laiką mokėsi muzikos (galbūt privačiai), bet aplinkybės klostėsi ne taip, kaip tikėtasi. Po metų jis jau buvo Maskvoje.

XIX a. pabaigoje Rusijos imperijoje vis dar nesant galimybės žydams laisvai rinktis gyvenamąją vietą, muzikos studijų siekiančiam vilniečiui reikėjo ieškoti būdų, kaip įgyvendinti savo siekį. Be to, Haskalos idėjoms plačiau sklindant Rusijos imperijoje XIX a. paskutiniaisiais dešimtmečiais stiprėjo ir antisemitinės nuotaikos. Tikėtina, kad tuomet jaunuolis pakeitė pavardę į rusišką, nes abejojo, ar galės padaryti dainininko karjerą būdamas žydas. Analogiška prielaida pateikiama ir kai kuriuose šaltiniuose¹¹. Tuo galima paaiškinti ir daugelio kitų to meto žydų menininkų pavardžių keitimą į rusiškas: ypač aktyviai tai darė scenos menininkai. Regis, tam neprieštaravo Haskalos postulatai, toleravę integraciją į kitas kultūras, kuri teatro pasaulyje buvo lengviau įgyvendinama, pasitelkiant pseudonimą arba pakeistą pavardę. To meto Rusijos teatruose vaidinusių ar dainavusių žydų su savo tikrąja pavarde beveik nerandame.

1885 m. Y. Weinsteinas-Vinogradovas įstojo į Maskvos teatro mokyklą (Darjos Leonovos vokalo klase), mokėsi ir pas prancūzų pedagogą (baritoną) Jeaną Lassallę, tobulino balsą Milane. 1886 m. lapkričio 27 d. Kazanėje jis dar kaip Weinsteinas atliko epizodinį lenkų pasiuntinio vaidmenį Michailo Glinkos operoje „Gyvybė už carą“. Šiame mieste buvo vienas didžiausių to meto Rusijos teatrų, turėjęs 1200 vietų žiūrovų salę. 1886 m. Rusijos miestai minėjo šios M. Glinkos operos sukūrimo penkiasdešimtmetį. Tikėtina, kad spektaklis Kazanėje taip pat buvo jubiliejinis. Faktų sugretinimas leidžia daryti išvadą, kad vilnietis dainininkas dalyvavo vieno garsiausių antreprenerių Piotro Medvedevo trupės spektaklyje, kuris su savo trupėmis nuo 1874 m. dvidešimt metų rodė operas šiame mieste.

Toliau studijuodamas Maskvoje Y. Weinsteinas-Vinogradovas dainavo koncertuose. Čia buvo pastebėtas ir, 1887 m. susirgus vienam Maskvos didžiojo teatro dainininkui, pakviestas jį pakeisti ir dainuoti Ferando vaidmenį (boso partija) Giuseppe's Verdi operoje „Trubadūras“. Sudaryta sutartis suteikė galimybę jam laikinai gyventi Maskvoje.

1887–1888 m. sulaukęs vos dvidešimt dvejų Y. Weinsteinas-Vinogradovas su Vladimiro Liubimovo (tikr. Branthandler) vadovaujama operos trupe išvyksta gastrolių. Nors šios išvykos rezultatai istoriografijoje vertinami priešaringai, pradedančio jauno dainininko biografijoje tai buvo profesinė sėkmė. V. Liubimovas buvo žinomas antrepreneris, dainininkas (tenoras ir baritonas), subūręs ne vieną stiprią operinę trupę Sankt Peterburge ir Maskvoje. Jo trupėje Tiflisyje (Tbilisis) karjerą pradėjo ir Fiodoras Šaliapinas. V. Liubimovo artistai gastrolinius spektaklius

rodė Vakarų Europoje ir Amerikoje, o jo trupei 1901 m. vaidinant Vilniuje, spektakliuose dalyvavo ir Y. Weinsteinas-Vinogradovas.

Šio antreprenierio suburtoje trupėje (1887–1888) vilnietis dainininkas pirmąsyk išbandė savo jėgas užsienio scenose atlikdamas pagrindines operų partijas. Artistai gastroliavo Berlyne (teatre „Victoria“ 1887 m. gegužę Y. Weinsteinas-Vinogradovas dainavo Antono Rubinsteino „Demone“), Kopenhagoje, Birminghame, Liverpulyje, Mančesteryje, Dubline (čia jis debiutavo atlikdamas Valentino vaidmenį Charles’io François Gounod „Fauste“; jo partneriais scenoje buvo Abraomas Abramovas (bosas) ir Sofia Scalchi-Lolli (mecosopranas), Londone. Kai Londone susirgo trupės pirmasis baritonas Joachimas Tartakovas, Y. Weinsteinas-Vinogradovas jį pakeitė ir atliko pagrindinius baritono vaidmenis. Londono „Covent Garden“ teko dainuoti Ch. F. Gounod „Fauste“ su operinio pasaulio žvaigždėmis Marietta Alboni ir broliais Janu bei Edwardu de Reszke’ėmis.

Sulaukęs tokios profesinės sėkmės, Y. Weinsteinas-Vinogradovas atvyksta dirbti į Vilnių. Ir tai nebuvo žingsnis atgal jo karjeroje. Šio pasirinkimo motyvai tampa aiškūs, žinant, kad Vilniaus miesto teatro vadovu tuo metu (nuo 1887–1888 m. teatrinio sezono) dirbo garsus Rusijos teatro organizatorius Aleksejus Kartavovas, kurio veikla per keturis sezonus Vilnių išgarsino kaip operos miestą. Tuosyk Y. Weinsteinas-Vinogradovas dainavo Vilniuje du sezonus: 1889–1890 ir 1890–1891 metais.

Pradėjęs dirbti Vilniaus miesto teatre, dvidešimt trejų metų dainininko partneriais scenoje buvo talentingi menininkai: jo bendraamžis perspektyvus bosas Fiodoras Levickis (vėliau jis Kijeve studijavo pas Camille Everardi), koloratūrinis sopranas Marija Lubkovskaja (tobulinosi Milane, prieš atvykdamą į Vilnių dainavo Tifliso (Tbilisis) operoje, paskui – Kijeve, Lvove, Maskvos italų operoje, Milano „La Scala“, pati vadovavo italų operai Odesoje), mecosopranas Sofija Nečijajeva (vėliau Maskvos didžiojo teatro solistė), pradedantis operos dainininko karjerą lankstaus balso baritonas Aleksejus Kruglovas (operos scenoje debiutavo 1888 m. Kazanėje; jo dainavimas ir aktorinė vaidyba žavėjo ir darė įtaką Fiodorui Šaliapinui), tenorai Jakovas Liubinas (tikr. Maškovič; po darbo Vilniuje dainavo Sankt Peterburgo Marijos teatre) ir Ivanas Alinskis (tikr. Pochvalinskis; Sankt Peterburgo Panajevo teatro ir kitų privačių teatrų artistas).

Vienas pirmųjų Y. Weinsteinas-Vinogradovo pasirodymų Vilniaus scenoje buvo Georges’o Bizet operoje „Karmen“. Jo sukurtas Eskamiljo vaidmuo sutiktas palankiai, spaudoje buvo rašoma, kad „prabangus Vinogradovo baritonas – lobis mūsų trupei. Girdėjome, kad jis dainavo vienoje geriausių Londono operų“¹². Iškart įvertinti fenomenali jo balso jėga ir platus diapazonas (be vargo dainavo viršutinę *la*), taip pat dramos aktoriui būdingas

išraiškingumas, kuris kai kam atrodė kartais perdėtas, neįprastas operoje.

1890 m. sausį Y. Weinsteinas-Vinogradovas su A. Kartavovo Vilniaus miesto teatro trupės dainininkais apie mėnesį viešėjo Rygoje; iš pradžių vaidino privačioje rusų klubo „Улей“ scenoje, paskui – dideliame tūkstančio vietų salę turinčiame Rygos miesto teatre (vokiečių). Stipriam Y. Weinsteinas-Vinogradovo balsui miesto teatro scena nebuvo per didelė: puikiai sekėsi dainuoti energingą ir temperamentingą Demoną A. Rubinsteino „Demone“, taip pat Kočiubėjų Piotro Čaikovskio „Mazepoje“¹³.

Netrukus po pasirodymų Rygoje Y. Weinsteinas-Vinogradovas su Vilniaus teatro operos artistais ir orkestru gastroliavo Varšuvoje ir dainavo baritono partijas P. Čaikovskio („Eugenijus Oneginas“ ir „Mazepa“), M. Glinkos („Gyvybė už carą“), A. Rubinsteino („Demonas“), A. Dargomyžskio („Undinė“) operose, rodytose Rusų scenos mėgėjų draugijos scenoje.

Vilniaus spaudoje skelbiant 1890–1891 m. sezoną vaidinsiančią Vilniaus teatro operos trupės sudėtį, Y. Weinsteinas-Vinogradovas (viešojoje erdvėje vartota vien ši pavardė) buvo pristatytas kaip Londono „Covent Garden“ artistas¹⁴. Dabar jo partneriais Vilniaus scenoje buvo dramatinis sopranas Nadežda Muranskaja (Sankt Peterburgo A. Kartavovo trupės ir Kazanės operos artistė, netrukus po Vilniaus – Maskvos didžiojo teatro solistė), tenoras Moisiejus Agulinas (tikr. Agulnik; tobulinosi Italijoje, dainavo Kijevo operoje), bosas Grigorijus Izmailovas (tikr. Itkin; iki Vilniaus dainavo Tifliso (Tbilisis) operoje), iš Kijevo operos dirbti į Vilnių atvykusi mecosopranas ir sopranas Giovanna Giubellini-Riadnova (žinomo italų tragiko Ernesto Rossi pusseserė ir tenoro Jevgenijaus Riadnovo žmona). J. Riadnovas (tikr. Šulcas) taip pat dainavo Vilniaus trupėje (mokėsi pas C. Everardi, tobulinosi Milane, nuo 1875 m. dainavo Bergame, Romoje, Marselyje, Vienoje, nuo 1880 m. – Sankt Peterburge, Kijeve, Tiflise (Tbilisis). Didelis šio sezono laimėjimas buvo tai, kad teatro orkestrui vadovavo čekų smuikininkas ir dirigentas, nuo 1880 m. gyvenęs Rusijoje, Václavas (Váša; Viačeslavas) Sukas, tuomet atvykęs iš Charkovo operos. Taigi Y. Weinsteinas-Vinogradovas turėjo galimybę tobulinti savo meistriškumą stiprios sudėties trupėje gimtajame mieste.

1890–1891 m. sezoną Y. Weinsteinas-Vinogradovas, be minėtų vaidmenų, atliko Rigoletto partiją G. Verdi „Rigolette“ ir Amonasro partiją „Aidoje“. Svarbus sezono akcentas buvo A. Ponchielli opera „Džokonda“. Joje vieną sudėtingiausių soprano partijų, dainininkės Džokondos vaidmenį, atliko G. Giubellini-Riadnova, sėkmė lydėjo ir J. Riadnovą (Enzas). Šią operą Y. Weinsteinas-Vinogradovas pasirinko savo benefisui 1890 m. lapkričio 30 d. Nors tuo metu operos buvo menkai lankomos, po šio spektaklio recenzentai sakė, kad „salė buvo pilna. Tai neįtikėtinas reiškinys šį sezoną“¹⁵.

Tas pats dainininkų ansamblis kūrė pagrindinius vaidmenis ir reikšmingose Vilniuje premjerose: G. Verdi „Otele“ ir A. Rubinsteino „Makabėje“. Sudėtingos dainininkams ir orkestrui operos „Otelas“ su nerimu laukta, bet ji buvo puikiai atlikta ir kritikų įvertinta kaip „aukštojo meno pavyzdys“¹⁶. Apie Y. Weinsteino-Vinogradovo kurtus Jago („Otelas“) ir Judo („Makabėjus“) vaidmenis atsiliepta palankiai, konstatuojant, kad jo balsas labai stiprus ir atviras, bet turėta priekaištų aktorinei išraiškai. Čia reikia pasakyti, kad Y. Weinsteino-Vinogradovo vaidmenys, sukurti Vilniuje, buvo tik dainininko karjeros pradžia. Be to, priekabus vertinimas buvo drąsios to meto kritinio žodžio raiškos pavyzdys: pastabų sulaukdavo ir tokios žvaigždės kaip F. Šaliapinas, kuriam, sakykime, žinomas kritikas Julius Engelis po M. Glinkos „Gyvybė už carą“ spektaklio (1904 m.) prikišo „netikslų žemųjų natų intonavimą, kuris, deja, laikui bėgant neišnyksta, kaip tikėtasi“¹⁷.

Išskirtinis vilniečio temperamentas ir artistiškas nebuvo dažnas reiškinys operoje, todėl kritikų, itin nesureikšminant, kartais galėjo būti apibūdinamas kaip „silpnoka vaidyba“. Kita vertus, uoli aktorinė raiška, ypač karjeros pradžioje, gal ir išties galėjo būti vertinama kritiškai. Profesinės brandos laikotarpiu Y. Weinsteino-Vinogradovo atlikimo stilius Rusijoje, Vakarų Europoje ir Amerikoje laikytas aukšto artistinio meistriškumo pavyzdžiu: jis buvo gerai įvaldęs vaidmens niuansuotę, turėjo komiko talentą (tinkamai naudojo falsetą), buvo techniškai atlikėjas.

Kitą teatrinę sezoną (1891–1892) A. Kartavovas vadovavo Charkovo operai, su juo drauge išvyko ir geriausi Vilniaus teatro artistai M. Agulinas, Y. Weinsteinas-Vinogradovas, G. Izmailovas, dirigentas V. Sukas.

Vilnietis Y. Weinsteinas-Vinogradovas, sėkmingai kopdamas į karjeros viršūnes, visuomet juo išliko. Dažnai lankydavo gimtąjį savo miestą. Bet jo talentas brendo mobilaus teatrinio reikalų organizavimo sąlygomis imperijoje, dirbant įvairiose Rusijos ir užsienio scenose. Vilniuje jis buvo savas. Jį mėgo ir Charkove: šiame mieste jis dainavo ne tik A. Kartavovo (1891–1892), bet ir antreprenerio Aleksejaus Cereteli (1896–1897) trupėse. Du sezonus dainininkas buvo Kijevo operos artistas (1894–1896), vieną sezoną – Tiflise (Tbilisis, 1897–1898). Iškart po to – Nižnij Novgorode ir Saratove (antreprenerio Michailo Borodajaus trupėje). 1895 m. jis su italų trupe viešėjo Pietų Amerikoje. Tokiomis mobilios veiklos aplinkybėmis formuotas ir repertuaras: tai daugybė operinių vaidmenų – pagrindinės baritono partijos Nikolajaus Rimskio-Korsakovo, A. Rubinsteino, Gioacchini Rossini, Ch. F. Gounod, P. Čaikovskio, G. Bizet, daugelyje G. Verdi operų. Jo partneriais scenoje buvo Nikolajus Bolšakovas, Nadežda Van-Brandt, F. Šaliapinas, Michailas Medvedevas.

1898 m. Y. Weinsteinas-Vinogradovas dainavo Vilniuje su italų trupe, kuriai vadovavo Rusijos imperatoriškųjų

teatrų artistas Ivanas Gordi (tikr. Gordijevskis), P. Čaikovskio vertintas bosas, daugelį metų dirbęs Italijoje. Drauge čia dainavo bosas Francesco Rusconi, mecosopranas Cesira Pagnoni, žinomas dramatinis tenoras Gaetano Ortisi ir kt. Y. Weinsteinas-Vinogradovas kūrė Rigoletto, Amonasro vaidmenis.

Garsus Rusijoje ir užsienyje, vilnietis baritonas buvo gerai žinomas ir mėgstamas Sankt Peterburge. XX a. pr. jis dainavo Sankt Peterburgo naujajame vasaros teatre „Olimpija“ ir Sankt Peterburgo „Naujojoje operoje“ (1903–1904), taip pat Nikolajaus II Liaudies namų operoje (1906–1907). 1904–1905 m. sezoną Y. Weinsteinas-Vinogradovas dainuoja Maskvos teatro „Akvarium“ spektakliuose. Šis faktas dainininko biografijoje taip pat yra itin svarbus, nes Rusijos operos istorijoje tai buvo reikšmingas teatrinis sezonas¹⁸. 1904 m. spalio 1 d. teatro veikėjas Sergejus Ziminas po kelionės į Paryžių, Berlyną, Neapolį, Milaną, kur domėjosi teatro reikalų organizavimu, atidarė Maskvos sode „Akvarium“ privatų teatrą „S. I. Zimino opera“. Jame dirbo geriausi Maskvos ir visos Rusijos menininkai: meno vadovu buvo kompozitorius Michailas Ippolitovas-Ivanovas, dirigavo Emilis Cooperis, Ivanas Palicynas (tikr. Jan Palice), vėliau (1915–1917) dainavo F. Šaliapinas, daugel metų Mattia Battistini ir kt.

XX a. pr. Y. Weinsteinas-Vinogradovas jau buvo visuotinai pripažintas vienu geriausių Rusijos baritonų. Taip jis pristatomas ir prieš pasirodymus Vilniuje. 1901 m. čia viešint V. Liubimovo rusų operos trupei, jos viešnagės baigiamajame vakare Vilniaus baritonas dainavo Ruggero Leoncavallo „Pajacuose“ ir Pietro Mascagni „Kaimo garbėje“. Tuomet jo scenos partneriai buvo ir kitos žvaigždės: švedų dainininkė Alma Fostrem (tikr. Fohström), Rusijos imperatoriškųjų teatrų solistai Medėja ir Nikolajus Figneriai.

Atsiliėpimai apie dainininką Rusijos sostinėse ir Vilniaus spaudoje buvo labai palankūs. Pavyzdžiui, po spektaklių Vilniaus botanikos sodo Vasaros teatre 1903 m., kai Y. Weinsteinas-Vinogradovas dainavo rusų operos spektakliuose (vadovas Grigorijus Šein), R. Leoncavallo „Pajacuose“, scenose iš P. Čaikovskio „Mazepos“ ir Aleksejaus Verstovskio „Askoldo kapo“, recenzentas rašė: „Po ilgos pertraukos girdėjome Vinogradovą, seniai vilniečių pamėgtą dainininką, išgarsėjusį toli už savo gimtojo miesto ribų. Jo baritonas, turime pripažinti, pakitęs dėl amžiaus <...> [dainininkas buvo tuomet vos trisdešimt septynerių! – V. B.], ne toks paklusnus atlikti partijos reikalavimus. Bet balsas vis dar galingas, puikios aukštosios natos, artistiškas <...> Ypač puikus buvo Kočiubėjus „Mazepoje“. „Pajacų“ prologo paskutinę dalį kartojo tris kartus“¹⁹.

Kai kuriuos klausytojus jo ryškiai sukurti personažai net šokiruodavo. Vilniaus laikraštis „Vilenskij vestnik“ 1905 m. perspausdino žinomo kritiko Semiono Kruglikovo atsiliėpimą apie Y. Weinsteina-Vinogradovą, kuris tuo metu nemažai laiko praleisdavo Vilniuje ir dainavo,

kaip minėta, Maskvoje teatre „Akvarium“, kur debiutavo Nelusko partija Giacomo Meyerbeerio operoje „Afrikietė“. Nelusko, Don Pedro laivą vairavusio ir sutiklusio jūroje Vasco da Gamos laivą, pasiuntusio vietinius žmones, kurie išžudė visus europiečių laive, vaidmuo buvo įtikinamai suvaidintas. Negailint ne tik susižavėjimo, bet ir tam tikro sarkazmo bei būdinga to meto kritikui aštriakalbe maniera rašyta: „Tie, kas jį girdėjo anksčiau, tvirtina, kad dabartinis jo baritonas – tai pusė to, kas buvo prieš 10 metų. Aš jo negirdėjau tada ir sprendžiu iš to, ką girdėjau dabar <...> Griaustinis iš dangaus. Ir dabar Vinogradovo balsas – garsų jūra, beribio diapazono ir intensyvumo baritonas. Visa, kas jį supa, skęsta šitame balse. Ir dar šalia viso to net ne temperamentas, o ugnikalnis <...> Jis sukurtas tokioms partijoms kaip Nelusko, Amonasro. Klausydamas Vinogradovo drebi iš baimės ir dėl tų, kurie drauge dainuoja, ir dėl savo ausų būgnelių. Ir turėdamas šitokią Dievo duotą jėgą jis dar forsuoja, išrėkdamas kažkoku pašėlusiu atviru būdu. Laukinis visu kuo – grimas, figūra, kostiumas. Vienintelis tikslas – įbauginti žiūrovą <...> Prieš jus būtų ruda triko, su išdažytu kaip kaukė veidu, su dideliu pilvu, apaugusiu įvairiaspalvėmis plunksnomis, ir šita būtų bė į jus nukreipia savo sienas griaunančios ir viską naikinančios jėgos garsus. Kas ramiai miegojo po tokio spektaklio? Užsimiršti galima buvo tik slogiame sapne: sapnavosi Nelusko. Baisėsni košmaro nėra“²⁰.

1905 m. pradžioje sėkmingai Vilniuje Geležinkelių būrelio salėje koncertavęs Y. Weinsteinas-Vinogradovas atliko Figaro kavatiną iš G. Rossini „Sevilijos kirpėjo“, Judo ariją iš A. Rubinsteino operos „Makabėjus“. Anonse dainininkas buvo pristatytas kaip vienas geriausių Rusijos baritonų, o koncerto recenzijoje rašyta, kad „J. Vinogradovas kaip visada dainavo ugingai. Bisui du kartus atliko Toreodoro ariją iš „Karmen“ ir tą vakarą turėjo triukšmingą pasisekimą“²¹.

Kuriantis Rusijoje dramos ir operos artistų bendrijoms, kurios turėjo būti atsvara antreprizėms, t. y. labiau nepriklausomos ir nekomercinio pobūdžio, bet iš tikrųjų nedaug nuo jų tesiskyrė, tokių nemažai atvykdavo į Vilnių. 1907 m. Y. Weinsteinas-Vinogradovas dalyvavo čia viešinčios kooperatyvinės rusų operos scenos veikėjų bendrijos spektakliuose (valdytojas S. Čirikovas). Tais pačiais metais jis kitos rusų operos – Sankt Peterburgo ir Maskvos operų artistų bendrijos – trupės sudėtyje Vilniuje (vadovas M. Nesterovas) ne tik dainuoja, bet ir režisuoja spektaklius. Tuomet dainininkas, be kitų, atliko ir Amonasro vaidmenį G. Verdi „Aidoje“: Y. Weinsteinas-Vinogradovas tuo metu jau laikytas vienu geriausių šio vaidmens atlikėjų.

Sekdamas Haskalos idėjomis Y. Weinsteinas-Vinogradovas aktyviai dalyvauja labdaros renginiuose žydų ir ne tik žydų moksleiviams bei mokytojams paremti, daug laiko ir pastangų skiria jaunimo ugdymui, ypač žydų

bendruomenės menkiau išsilavinusios dalies švietimui. XX a. pirmąjį dešimtmetį dainininkas beveik kasmet dalyvavo labdaros renginiuose: Vilniaus gubernijos žydų mokytojams ir mokyklų mokiniams (1901), neturtingiems moksleiviams (1902, 1907), neturtingiems dailės moksleiviams paremti (1908) ir daugelyje kitų.

Žydų apšvietos paskatintas, Y. Weinsteinas-Vinogradovas daug nuveikė, dirbdamas Vilniuje pedagoginį darbą, kuriame itin vertinga buvo jo didelė sceninio darbo patirtis. 1902 m. lapkritį įsteigus Rusijos imperatoriškosios muzikos draugijos Vilniaus skyriaus operinio dainavimo klasę (ketverių metų kursas), jis ima jai vadovauti. Mokslo metų pabaigoje dainininkas su moksleiviais parengdavo spektaklių su dekoracijomis, pavyzdžiui, W. A. Mozarto „Užburtoji fleita“, G. Rossini „Sevilijos kirpėjas“, Danielio François Esprit Aubero „Fra Diavolo“. Mokiniais nepigiai kainavo mokslai – 80 Rb už vienų metų kursą, bet užtai juos baigusieji galėjo tikėtis, kad bus rekomenduoti teatrų antrepneriams.

Y. Weinsteinas-Vinogradovas atnaujino pedagoginį darbą 1908 m. rudenį, kai ilgesniam laikui apsigyveno Vilniuje savo namuose Lukiškėse, Soldatskajos gatvėje (dab. Z. Sierakausko g.). Paskelbęs, kad nuo rugsėjo 1 d. „atnaujina dainavimo pamokas, mokydamas rimto operų repertuaro ir *mise en scène*“, nuosekliai dirba vokalo pedagogu. Jį Vilniuje gerai žinojo visi, spaudoje apie jį vėl rašyta kaip apie vieną geriausių operos scenos atstovų, turintį puikią dainininko reputaciją. Tuo metu jis jau turėjo apie 20 metų darbo patirtį Maskvos, Sankt Peterburgo, Charkovo, Kijevo, Odesos, Rostovo prie Dono, Baku, Tifliso (Tbilisis), Tomsko, Irkutsko ir kitų Rusijos bei Vokietijos, Anglijos, Skandinavijos miestų teatruose ir koncertų salėse.

Prasidėjus tautiniam atgimimui visos Vilniaus tautinės bendruomenės aktyviai kūrė draugijas, rengė spektaklius ir koncertus. Tokioje veikloje aktyviai dalyvavo ir Y. Weinsteinas-Vinogradovas, atsiskleisdamas kaip tikras Haskalos atstovas. Svarbus veiklos baras jam tampa žydų bendruomenės lavinimas, švietimas. Be labdarinių koncertų ir kitokių renginių, paremiančių finansiškai žydų mokslą, dainininkas įsijungia į paplitusį tuo metu žydų emigracijoje švietėjų judėjimą – verčia į jidiš ne tik Vakarų Europos operinio repertuaro pavyzdžius, bet ir iš hebrajų į jidiš žydų liaudies dainas. Jis organizuoja Vilniuje žydų kultūrinius, švietėjiškus renginius ir pats juose dalyvauja. 1908 m. lapkritį vadovauja Vilniaus žydų mokslo, literatūros ir meno būrelio rengtam A. Rubinsteino operos „Makabėjus“ pastatymui, renka chorą.

1911–1913 m. vilnietis dainininkas ir pedagogas dainuoja Londono žydų operoje. Ypatingas jo pasirodymas Vilniuje buvo 1913 m., sugrįžus iš Anglijos. Rugpjūčio 18 d. Bernardinų sodo koncertų salėje jis dalyvavo labdariniame simfoninio orkestro koncerte, kurio lėšos buvo

skirtos žydų draugijai „Toiras Emes“ paremti. Tą vakarą Vilniuje pirmąkart skambėjo operų klasika jidiš kalba. Y. Weinsteinas-Vinogradovas pirmąkart Rusijoje jidiš atliko Figaro kavatiną iš G. Rossini „Sevilijos kirpėjo“ ir ariją iš pirmosios profesionalios žydų operos jidiš kalba Samuelio Almano „Karalius Ahazas“ („Melech Ahaz“). S. Almasas (1877–1947) – vienas žymiausių anglų ir žydų kompozitorių, žydų religinės ir pasaulietinės muzikos autorius. Jis gyveno Anglijoje, emigravęs iš Rusijos į Londoną po pogromų Kišiniove 1903 m. Opera „Karalius Ahazas“ (1912) – pirmoji jidiš *Grand Opera*. Tuomet ji buvo gana kritiškai sutikta: galbūt pelnytai, nes ją atlikusi trupė taikėsi prie vargingų žydų emigrantų Londone. Opera pagrįsta mistiška Karaliaus Ahazo, Jothamo sūnaus, istorija: veiksmas vyksta prieš mūsų erą, bet tai ne Talmudo siužetas.

Dainavimas jidiš kalba tik patvirtina švietėjiškas Y. Weinsteinas-Vinogradovo veiklos paskatas: jis stengėsi priartinti profesionalų pasaulietinį ir pasaulinį meną prie savo tautiečių, kalbančių jidiš, bei supažindinti su tuo, kas pasaulyje sukuriama šia kalba, kuri buvo tuo metu tiesiausias kelias į masių švietimą, nes suprantama įvairaus socialinio luomo gyventojams žydams Vilniuje ir emigracijoje. Ypač tokios muzikos trūko Vilniuje. Mieste po 1905–1906 m. įvykių vis gausėjo mėgėjiškų žydų trupių, kurios ilgainiui profesionalėjo. Daugiausia spektaklių rodė pusiau profesionalios trupės, jose dažnai pasirodydavo atvykę Londono ar Niujorko žydų teatro artistai, vaidinę daugiausia dramos spektakliuose. Šių trupių muzikinis repertuaras buvo labai negausus: nemažai menkaverčių vodevilių-operėčių, pamažu gausėjo klasikinės operetės pavyzdžių. Prieškariu vaidino žydų pusiau profesionalios Moisiejaus Henferio, N. Lipovskio trupės, operetėse dainavo Niujorko ir Varšuvos teatrų dainininkė N. Neroslavskaja. Tinkamai to laikotarpio žydų teatro padėtį apibūdina dramaturgas Schalomas (Scholemas) Ascha, viešėjęs Vilniuje: „Iki šiol žydų teatras buvo žydų masių kūdikis. Teatras todėl ir taikėsi prie šių masių. Inteligentija buvo nuošaly, nes teatras neatliepė jos poreikių. Taip kaip masės keičiasi, taip ir teatras pamažu keičia savo formas ir tai turi didelę ateitį“²².

Operinė muzika jidiš kalba tą vakarą Vilniuje buvo atlikta puikiai. Susirinkusi gausi publika sukėlė ilgą ovaciją, ypač padainavus jidiš Figaro ariją. Žiūrovai buvo sužavėti, bisavo ir plojo. Koncertas užtruko iki 00 val. 30 min. Apie Y. Weinsteiną-Vinogradovą rašyta, kad jis, „kaip ir anksčiau, dainuoja puikiai, balsas skamba nuostabiai, nejaučiamas joks nuovargis“²³.

Savo sceninės veiklos dvidešimt penkerių metų sukaktį Y. Weinsteinas-Vinogradovas paminėjo Charkove 1914 m. Netrukus jis grįžo į Vilnių, kur sausio 17 d. dalyvavo Vilniaus simfoninio orkestro organizuotame koncerte, kai orkestrui dirigavo Adamas Wyleżyński.

Y. Weinsteinas-Vinogradovas atliko arijas iš operų „Makabėjus“, „Pajacai“ ir „Sevilijos kirpėjas“. Šiltai sutiktas klausytojų, penkiasdešimtmetis dainininkas daug dainavo bisui. Pažymėta, kad jo balsas toks pat „stiprus, gražus; jame neužgeso nuoširdumas ir šiluma <...> Atlikimui būdingi ypatingas temperamentas ir ekspresija“²⁴.

Tolesnis Y. Weinsteinas-Vinogradovo gyvenimo ir kūrybos kelias pasuko daugeliui žydų tuomet būdinga vaga. Emigracijos į Ameriką paskatų galbūt buvo kelios: viena priežasčių galėjo būti lenkų okupacija Vilniuje ir pasiekiančios baimingos žinios apie galimus žydų pogromus Lenkijoje bei želigovskininkų Vilniuje.

1920 m. Y. Weinsteinas-Vinogradovas, būdamas penkiasdešimt ketverių, su koncertiniu turu išvykęs į Ameriką, čia liko gyventi. Pagrindine jo veikla tapo kantoriaus pareigos. Dainininkas daug koncertavo, atliko pasaulietinę operų muziką ir žydų liaudies dainas, taip pat dainavo žydų teatre. Pirmiausia jis pasirodė 1920 m. Niujorko hipodrome, kuriame buvo 5000 vietų žiūrovams. Didelės salės – karo pratyboms skirti maniežai, hipodromai, cirko arenos – buvo populiarios koncertų vietos visame pasaulyje. Y. Weinsteinas-Vinogradovas klausytojus nustebino balso jėga. „The New York Times“ rašė: „Brandaus amžiaus dainininkas iš Rusijos per savo pirmą pasirodymą Amerikoje vakar atliko tris operines arijas trimis kalbomis: Figaro kavatiną iš „Sevilijos kirpėjo“ jidiš, šnekamąja kalba, kurios nemoka čia operos mėgėjai, bet gausi publika prašė kartoti. Taip pat buvo atliktos arijos iš P. Čaikovskio „Pikų damos“ rusų kalba ir G. Meyerbeerio „Afrikietės“ italų kalba. Dainininkas vidutinio ūgio, tvirto sudėjimo, turi neįtikėtina jauną lankstų jo 48 metų amžiui [turėtų būti 54-erių? – V. B.] balsą, didelės apimties ir stiprų, išskyrus gal tik aukštesnius pasaužus. Jo komunikabili energija, nuoširdumas ir įgimtas humoras ypač patiko atliekamose Milnerio, Berdishevskio ir Bernsteinio žydų liaudies dainose. Arnoldo Volpe's orkestras akompanavo operų arijoms ir atliko Wagnerio, Čaikovskio, Musorgskio kūrinius. Pirmąkart buvo atliktas A. Volpe's „Hebrew Intermezzo“ [„Hebrajų Intermezzo“ – V. B.]“²⁵.

Pagrindine profesija užsienyje pasirinkęs garbingą kantoriaus darbą, Y. Weinsteinas-Vinogradovas šioje srityje daug nuveikė. Vienas įrodymų – jo portretas „Garsiausių kantorių galerijoje“. Y. Weinsteinas-Vinogradovas turėjo visas kantoriams būtinas savybes ir reikiamą išsilavinimą: jiems privaloma būti susipažinus su liturgija, stiprus balsas, pageidautina iškili išvaizda, svarbios nepriekaištingą elgesį liudijančios charakteristikos, skatinamas jų darbo sinagogoje ir aktyvaus koncertavimo derinimas. 1922 m. jis koncertavo Kanadoje. Monrealyje pasirodymas labai gerai įvertintas, pažymint, kad daugeliui klausytojų dainininko atlikimas „priminė Šaliapino dainavimo stilių“. Šiame mieste jis atliko arijas iš „Pikų damos“, „Sevilijos kirpėjo“ ir žydų liaudies dainas²⁶.

Kitais metais Toronte dainininko koncertą anonsavęs „Canadian Jewish Review“ rašė: „Toronto Benxmano choras su solistu Josefu Winogradoffu antradienį, lapkričio 6 d., yra tikrai nepaprastas žydų muzikos įvykis. Koncertas vyks viename brangiausių miesto teatrų „Standard“. Užsakykite vietas iš anksto. Choras parengė labai gerą programą. Jos ypatingas kūrinytis yra Ch. F. Gounod „Here by Babylon's Waves“²⁷.

Po kelerių metų pasisekimą pelnė Y. Weinsteinas-Vinogradovo pasirodymas su Josepho Cherniavskio instrumentiniu ansambliu Čikagoje 1926 m. vasario pradžioje. Šiame koncerte dainininkas atliko J. Cherniavskio „Kadiš“ („Mano kilmė“), apie kurį netrukus rašyta kaip apie Čikagoje „karščiausia“ naujienu tapusį kūrinių. Kompozitorius parašė kūrinių pasirėmęs žydų malda Kadišu (aramėjų kalba reiškia „šventas“). Viena svarbiausių judaizme maldų buvo parašyta aramėjų kalba, tik su atskirais žodžiais bei baigtine fraze hebrajų kalba ir buvo skirta atlikti dešimčiai vyrų, kurie turėjo stovėti pasisukę veidu į Jeruzalę. Y. Weinsteinas-Vinogradovo atliktas šis kūrinys padarė didžiulį įspūdį. „The Music Trade Review“ rašė: „Kaddish“ („Of My Ancestry“) panašus į tradicinį „Eli, Eli“, bet populiariesnis. Jį atlikęs operos tenoras [galbūt šis kūrinys skirtas tenorui; kai kurie baritonai atlikdavo ir tenorui skirtus kūrinius; arba tai gali būti klaida straipsnyje – V. B.] Josephas Winogradoffas su orkestru sukėlė triuškinamą plojimų audrą“. Buvo parduota apie 2000 šios dainos kopijų²⁸.

1922, 1924 ir 1926 m. Y. Weinsteinas-Vinogradovas buvo grįžęs į Europą. 1934 m. jis emigravo į Palestiną. Čia ir mirė 1936 m.

Dainininko populiarumą ir pripažinimą liudija ne viena dešimtis jo atliekamų kūrinių įrašų, kurie buvo įrašyti XX a. pr. Rusijos ir Amerikos garso įrašų studijose. Dainininko biografija – būdingas to meto Vilniaus žydų menininko karjeros pavyzdys: gabus Vilniaus žydų šeimos vaikas iš regioninio centro išpopuliarėja su rusiška pavarde, XX a. pr. modernėjančioje visuomenėje atveria savo tautines ištakas, pelno pripažinimą Rusijos imperijoje ir pasaulyje. Y. Weinsteinas-Vinogradovo gyvenimas, akiivaizdu, buvo paveiktas Haskalos – žydų apšvietos – idėjų, kurios XIX a. 6-ąjį ir 7-ąjį dešimtmečiais į Rusiją skverbėsi iš Vokietijos. Jų sekėjai siekė, kad žydai nesitenkintų vien tik religiniu švietimu, o suartėtų su pasaulietine kultūra, įsilietų į bendrą visuomeninį gyvenimą. Tai atsispindi ne tik dainininko asmeniniame karjeros kelyje (sekuliarėjimo siekis, vedęs už siaurų bendruomenės ribų), bet ir brandos bei pripažinimo sulaukus veikloje: žydų bendruomenės apšvietai (ilgametis pedagoginis darbas gimtajame mieste, labdara), pasaulinės ir pasaulietinės profesionalios kūrybos priartinimas (operinės muzikos vertimas į jidiš, kūrinių šia kalba atlikimas, žydų liaudies dainų vertimas

iš hebrajų į jidiš, pasaulinės operinės muzikos, sukurtos jidiš, populiarinimas).

Vilnietis Y. Weinsteinas-Vinogradovas – ryški artistinė asmenybė rusų ir žydų muzikinio teatro istorijoje. Jo kūryba ir švietėjiška veikla – reikšmingas Lietuvos kultūros paveldo objektas, kurio ištyrimas ilgainiui dar pasipildys naujais faktais ir taps išsamiau pažinus.

Nuorodos

- 1 *Словарь сценических деятелей*. Вып. 1–16. Санкт Петербург, 1898–1904.
- 2 *Русский театр*. Сост. и изд. А. М. Шампаньер, вып. 1, 2. Киев, 1905.
- 3 Wininger, Salomon (Schlomo Winninger), *Große Jüdische National-Biographie* in sieben Bänden. Cernăuți, 1925–1936.
- 4 *Die Chazanim Welt*, Vol. II, III, 1937, 1938.
- 5 Aldrich, Richard, *Concert life in New York 1902–1923*. New York: G. P. Putnam's Sons, 1941.
- 6 Sendrey, Alfred. *Bibliography of Jewish Music*. New York: Columbia University Press, 1951.
- 7 *A Gallery of Great Cantors*. Compiled by Rudi van den Bulck, interneto prieiga: http://www.operanostalgia.be/html/Gallery_Cantors.htm.
- 8 *Vilna Portraits*, Part 1–4, interneto prieiga: http://www.eilatgordinlevitan.com/vilna/vilna_pages/vilna_portraits3.html.
- 9 *Freedman Catalogue Album*, Commented by Mike Richter, interneto prieiga: <http://digital.library.upenn.edu/webbin/freedman/lookupartist?hr=&what=10887>.
- 10 Пружанский, Аркадий Михайлович. *Отечественные певцы, 1750–1917*. Ч. 1, Москва: Советский композитор, 1991; ч. 2. Москва: Композитор, 2000.
- 11 Interneto prieiga: <http://yidishmusic.jewniverse.info/winogradoffjoseph/>.
- 12 Дебэ. „Театр и искусство“. In: *Виленский вестник*, 1889, No. 238, 3 ноября.
- 13 Вериня, С. Ф. *Музыкальный театр Латвии и зарождение национальной оперы*, Л., 1973, p. 65–66.
- 14 Ирвь. „Театр и искусство“. In: *Виленский вестник*, 1890, No. 178, 17 августа.
- 15 Ирвь. „Театральная неделя“. In: *Виленский вестник*, 1890, No. 263, 5 декабря.
- 16 Ирвь. „Театр и искусство“. In: *Виленский вестник*, 1890, No. 248, 16 ноября.
- 17 Энгель, Ю. Д. *Глазами современника: Избранные статьи о русской музыке. 1898–1918*. Москва: Советский композитор, 1971, p. 141.
- 18 A. Pruzanskio dvitomyje klaidingai nurodomi 1905–1906 m; tais metais būtent šiame Maskvos sode ir teatre „Akvarium“ vyko daug manifestacijų, mitingų, tai nebuvo palankus metas teatro darbui, juo labiau visą sezoną.
- 19 У. „Русская опера“, „Театр и музыка“. In: *Северо-Западное слово*, 1903, No. 1680, 8 августа.
- 20 „Местная хроника“. In: *Виленский вестник*, 1905, No. 704, 7 сентября.
- 21 Л. Ш. „Симфонический концерт“, „Театр и музыка“. In: *Виленский вестник*, 1905, No. 824, 1 марта.
- 22 *Северо-Западный голос*, 1913, No. 2410, 9 июня.

- ²³ „Виленские вести“. In: *Северо-Западный голос*, 1913, No. 2477, 18 августа.
- ²⁴ „Театр и музыка“, „Симфонический оркестр“, „Концерт с участием И. Виноградова“. In: *Северо-Западный голос*, 1914, No. 2634, 21 января.
- ²⁵ Russian Baritone Heard. „Winogradoff Sings Airs in Three Languages“. In: *The New York Times*, October 25, 1920; interneto prieda: <http://query.nytimes.com/gst/abstract.html?res>.
- ²⁶ Dominion Correspondence, *Canadian Jewish Review*, May 26, 1922; interneto prieda: <http://multicultural.canada.ca>.
- ²⁷ *Canadian Jewish Review*, November 2, 1923.
- ²⁸ „Kaddish“ Makes Hit With Chicago Audiences“. In: *The Music Trade Review*, February 13, 1926, p. 50; interneto prieda: <http://listerv.bccls.org/cgi-bin/wa?A2>.

Summary

The article is concerned with famous Vilnius citizen singer's Yosef Weinstein's (Josif Vinogradov) creation. His activity is a reflection of Haskalah ideas. As the area of the close coexistence, Vilnius designed both the characteristic national consciousness of Vilnius citizens and their road to creative maturity. The artist's biography in some cases can be a better and brighter example of contemporary times than any other epoch-making model. One of such examples is the biography of Yosef Weinstein, a singer (baritone).

The famous worldwide opera singer was born and educated in a Jewish family in Vilnius. He started singing in the choirs of professional cantors at a very early age. Having had an excellent education in Moscow from Russian (Darya Leonova) and French (Jean Lasalle) vocal teachers he further fostered his talent in border cities (from the point of view of national cultures) – Vilnius, Kharkov, Kiev, Tiflis (now Tbilisi) Riga, and others. His

name was known in Europe, America and Canada. He sang in the most famous theatre and concert halls such as London's Covent Garden. His stage partners were leading singers Nikolay Bolshakov, Nadezhda van de Brandt, Fyodor Chaliapin, the brothers Jan and Edward de Reszke, Marietta Alboni, and Emil Cooper, a conductor.

Weinstein did not live in Vilnius permanently: he spent there about two decades during his younger days; later on, he sang in Russian and Italian opera companies and performances at the Vilnius city theatre where he did some educational work, and took an active part in charity. Being a representative of the Jewish Enlightenment alongside his Russian and Western European opera repertoire he performed professional works by Jewish composers the lack of which was particularly felt in Vilnius. He was the first in the Russian Empire who performed the professional opera music in Yiddish. He also sang Jewish folk songs translated from Hebrew into Yiddish.

The famous Vilnius citizen immigrated to America in 1920 where he worked as a cantor and took active part in concerts in America and Canada, and sang in a Jewish opera. Weinstein immigrated to Palestine in 1934 and died there.

This artist's biography is a typical example of a Vilnius Jewish artist of those times: a gifted Jewish child from a regional centre becomes popular with a Russian surname; opens his ethnic origins in the getting-modern society of the beginning of the 20th century and gains recognition in the Russian Empire and the world. His voice was recorded at studios of Russia and America. Weinstein was a representative of Haskalah and at the same of the Russian cultural space, which was more open to the world at that time. The singer's biography is a significant part of the Lithuanian cultural heritage.